

Lausunto

29.04.2026

Asia: VN/2801/2026

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi jätelain ja harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Laki jätelain muuttamisesta & säännöskohtaiset perustelut

15 §. Jätteiden lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuus

On hyvä, että jätteiden lajittelua edistetään yleisellä lajitteluvollisuudella.

Pykälää tulisi täydentää kieltämällä sellaisenaan uudelleenkäyttökelpoisten tuotteiden kerääminen jätteinä. Nykyisin jätteiden joukkoon päätyy paljon uudelleenkäyttökelpoisia tuotteita, ja kiertotalouden etusijajärjestyksen toteutumiseksi tähän tulisi jätelaissa puuttua konkreettisella kiellolla. Kieltoa ei varmasti pystyttäisi absoluuttisesti valvomaan, mutta se toimisi samanlaisena yleisenä kehoitteena kuin kehote lajitella jätteet. Perusteluissa voitaisiin tarkentaa, että jätekeräysten yhteydessä tulisi mahdollisuuksien mukaan kerätä ehjät tuotteet uudelleenkäyttöön. Jätehuoltopalvelujen tarjoajat voisivat käytännössä hoitaa veloitteen yhteistyössä uudelleenkäyttöalan kumppanin kanssa. Vähintäänkin jätekeräysten yhteydessä tulisi ohjeistaa, että uudelleenkäyttökelpoiset tuotteet eivät kuulu jätteiden joukkoon, sekä tiedottaa yleisellä tasolla paikoista, joissa niitä vastaanotetaan. Neuvonta- ja tiedonantovelvoitteiden (21 a §, 21 b §, 57 §, 93 §) täydentäminen uudelleenkäyttöä koskevalla neuvonnalla tukisi tätä tavoitetta.

Lisäksi pykälä tulisi myös muotoilla jätehierarkian mukaisesti niin, että erilliskerätty jäte on ensisijaisesti valmistettava uudelleenkäyttöön, toissijaisesti mahdollisimman korkealaatuiseen kierrätykseen.

Pykälän soveltaminen tekstiileihin tulee määritellä erillisessä asetuksessa ja tämä tulee mainita pykälän perusteluissa.

15 c §. Kielto kerätä kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa jätettä energijätteenä

Pykälä on hyvä, on erinomainen asia, että kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa jätettä ei olisi sallittua kerätä energijätteenä. Pykälässä tulisi kuitenkin vielä erikseen kieltää sellaisenaan uudelleenkäyttökelpoisten tuotteiden kerääminen jätteinä. Nykyisin jätteiden

joukkoon päätyy paljon uudelleenkäyttökelpoisia tuotteita, ja kiertotalouden etusijajärjestyksen toteutumiseksi tähän tulisi jätelaissa puuttua yleisellä kiellolla (ks. lausunto edellisessä pykälässä).

Pykälän soveltaminen teksteihin tulee määritellä erillisessä asetuksessa ja tämä tulee mainita pykälän perusteluissa.

21 a §. Kiinteistön haltijan tiedonjakovelvollisuus

Hyvä, että kiinteistön haltijalle suunnitellaan tiedonjakovelvollisuutta. Koska kiinteistöjen jätteistöihin päätyy edelleen paljon uudelleenkäyttökelpoisia tuotteita ja tämä on kiertotalouden etusijajärjestyksen vastaista, tulisi tiedonjakovelvollisuus ulottaa koskemaan myös uudelleenkäyttöä. 93 § (kuntien neuvontavelvollisuus) kohdalla voitaisiin perusteluissa määritellä, että kuntien tulee organisoida Internetsivusto, johon tavaraa vastaanottavat uudelleenkäyttötoimijat voivat ilmoittautua. Tämän toteutuessa voitaisiin kiinteistön haltijoiden velvollisuus tiedonjakoon uudelleenkäytöstä hoitaa viittauksella kyseiseen Internetsivuun tähän tapaan: "Ehjat tavarat eivät kuulu jätteastiaan. Katso lähimmät paikat, joihin voit toimittaa uudelleenkäyttökelpoisia tavaroita: Internetsivuxxx.fi"

Euroopan komissio on varhaisvaroitusraportissaan (2023) suositellut Suomelle erityisesti panostusta tiedottamiseen, jonka tavoitteena on jätteen syntymisen ehkäiseminen. Siksi ei ole perusteltua, että hallituksen esityksessä pyritään parantamaan ainoastaan jätteiden lajittelun neuvontaa.

21 b §. Jätehuoltopalveluiden laatuvaatimukset ja palveluita tarjoavan neuvontavelvollisuus

Hyvä, että jätehuoltopalvelujen tarjoajalle suunnitellaan neuvontavelvollisuutta. Koska jätteiden joukkoon päätyy edelleen paljon uudelleenkäyttökelpoisia tuotteita ja tämä on kiertotalouden etusijajärjestyksen vastaista, tulisi neuvontavelvollisuus ulottaa koskemaan myös uudelleenkäyttöä. Perusteluissa voitaisiin määritellä, että käytännössä jätehuoltopalvelujen tarjoajan tulisi tarjota neuvontaa sen osalta, että uudelleenkäyttökelpoiset tuotteet eivät kuulu jätteistöihin, ja kertoa mihin uudelleenkäyttökelpoisia tuotteita voi toimittaa (ks. lausunto kohdassa 93 §).

Euroopan komissio on varhaisvaroitusraportissaan (2023) suositellut Suomelle erityisesti panostusta tiedottamiseen, jonka tavoitteena on jätteen syntymisen ehkäiseminen. Siksi ei ole perusteltua, että hallituksen esityksessä pyritään parantamaan ainoastaan jätteiden lajittelun neuvontaa.

On myös hyvä, että säännösten ja määräysten vastausten jätehuoltopalvelujen tarjoaminen kielletään. Olisi vielä syytä tarkentaa, että kiertotalouden etusijajärjestyksen vastaisten palvelujen tarjoaminen on lähtökohtaisesti säännösten vastaista.

22 §. Valtion viranomaiset

-

57 §. Tuotteen jakelijan tiedottamisvelvollisuus

Hyvä, että kuluttajille on annettava tietoa tuotteen uudelleenkäyttö- ja korjausmahdollisuuksista. Pykäläkohtaisten perustelujen mukaan velvoite koskisi myös etäkauppiaita. Jakelijoiden ja etäkauppioiden olisi sujuvaa tiedottaa uudelleenkäyttömahdollisuuksista, jos kunnat veloitettaisiin organisoimaan 93 § kohdalla ehdottamamme Internetsivusto.

93 §. Jäteneuvonta ja -tiedotus

Hyvä, että uudelleenkäytön edistämiseen tulee kiinnittää erityistä huomioita kuntien neuvonnassa ja tiedotuksessa. Jotta tämä toteutuisi myös käytännössä, ehdotamme lisättäväksi perusteluihin: Kunnat/kunnalliset jäteyhtiöt (käytännössä esimerkiksi kuntien jäteyhtiöiden yhteistyöjärjestö) veloitetaan organisoimaan uudelleenkäytöstä tiedottamiseen yhteinen valtakunnallinen Internetsivusto, johon tavaraa vastaanottavat uudelleenkäyttötoimijat voivat ilmoittautua. Tämä helpottaisi myös jakelijoiden, tuottajien ja kiinteistön haltijoiden tiedotusta uudelleenkäytöstä, kun ne voisivat viitata kyseiseen internetsivustoon. Kansalaisen kannalta selkeintä olisi, jos kierrätyspisteet sekä uudelleenkäytön vastaanottopaikat löytyisivät samasta palvelusta, joten kuntien jäteyhtiöt voisivat toteuttaa veloitteen myös mahdollistamalla uudelleenkäyttötoimijoiden ilmoittautumisen nykyiseen <https://kierratys.info/> -sivustoon.

Riittävä rahoitus on ensisijaisen tärkeää määritellä mahdollisimman pian. Jos riittävää rahoituksen tasoa ei määritellä, ei ole odotettavissa, että neuvontaan käytetty taloudellinen panostus lisääntyisi nykyisestä.

100 §. Ilmoitus keräystoiminnasta jätehuoltorekisteriin

Koska tuottajavastuun tarkoituksena ei ole taata tuottajille ensisijaista oikeutta jätteisiin, vaan viimesijainen vastuu kustannuksista, tulee perusteluissa muuttaa virke "Säännöksen tarkoituksena olisi varmistaa, että jätteen kerääjä on tietoinen siitä, että tuottajavastuun piiriin kuuluvien jätteiden jätehuolto on ensisijaisesti tuottajan oikeus ja velvollisuus." muotoon:

"Säännöksen tarkoituksena olisi varmistaa, että jätteen kerääjä on tietoinen siitä, että tuottajavastuun piiriin kuuluvien jätteiden jätehuolto on ensisijaisesti tuottajan velvollisuus."

Lähtökohtaisesti EU-lainsäädäntö ei määrittele tuottajille ensisijaista oikeutta tuottajavastuun alaiseen jätteeseen. Poikkeus tästä on vain akkuasetuksessa, jonka mukaan kerätyt akut ja paristot tulee luovuttaa tuottajille tai tuottajayhteisöille. Ensisijainen oikeus ei ole tuottajavastuujärjestelmän tarkoituksen mukaista ja voisi johtaa ei-toivottuun markkinoiden rajoittamiseen ja keskittymiseen. Siksi ei ole perusteltua, että myöskään Suomen kansallisessa lainsäädännössä vahvistettaisiin tuottajien oikeutta. Kirjaus tuottajien oikeudesta tulee siis myös perusteluissa rajata akkuasetuksen mukaisesti nimenomaan ja vain akkuihin ja paristoihin, ei muihin jätteisiin eikä tuotteisiin.

Pykälässä tai perusteluissa tulee huomioida Jätepuitedirektiivin vaikutukset tekstiilien osalta. Tekstiilituotteiden keräystä harjoittavan toimijoiden osalta veloitteet tulisi kohtuullistaa: ilmoituksen tulisi olla yksinkertainen ja tekstiilituotteita keräävältä toimijalta ei tulisi edellyttää rekisteröitymistä jätealan toimijaksi.

121 §. Velvollisuus laatia siirtoasiakirja

Hyvä, että siirtoasiakirjavelvollisuutta järkeistetään. Nykyinen sääntely ei toteudu käytännössä, koska jakelijoiden myyntipisteillä ei useinkaan ole ammattitaitoa ja mahdollisuutta laatia siirtoasiakirjaa. Velvoite on tuottanut paljon epäselvyyttä, koska sen täyttäminen ei ole ollut käytännössä mahdollista.

122 §. Tiedonsaantioikeus

-

124 §. Tarkastukset ja valvontasuunnitelmat

Viranomaisen tulisi velvoittaa valvomaan myös sitä, että uudelleenkäyttökelpoisia tuotteita ei kerätä jätteinä. Jo nykyisin jätelaki edellyttää uudelleenkäytön ensisijaisuutta materiaalikierrätykseen ja energiahyödynnykseen verrattuna. Tämä ei kuitenkaan toteudu, koska uudelleenkäytön ensisijaisuuden valvonta ei ole minkään viranomaisen tehtävä. Esimerkiksi kuntien järjestämissä jätekeräyksissä päätyy huomattavia määriä uudelleenkäyttökelpoisia tuotteita jätteeksi, koska mahdollisuutta ohjata ehjät tavarat uudelleenkäyttöön ei ole systemaattisesti järjestetty. On oletettavaa, että myös kotitalouskiinteistöistä sekä palvelu- ja elinkeinotoiminnasta päätyy suuriakin määriä uudelleenkäyttökelpoisia tuotteita jätteiden joukkoon.

Muutetaan seuraava virke: Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on laadittava 100 §:ssä tarkoitetun jätteen ammattimaisen keräyksen sekä hallinto-, palvelu-, ja elinkeinotoiminnassa syntyvän jätteen erilliskeräysvelvoitteiden valvontaa varten suunnitelma. -muotoon: Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on laadittava 100 §:ssä tarkoitetun jätteen ammattimaisen keräyksen sekä hallinto-, palvelu-, ja elinkeinotoiminnassa syntyvän jätteen erilliskeräysvelvoitteiden sekä uudelleenkäyttöön ohjaamisen valvontaa varten suunnitelma.

Lisäksi: Määritellään muualla lainsäädännössä vastuuviranomainen (esimerkiksi Lupa- ja valvontavirasto) uudelleenkäytön toteutumisen valvontaan. Valvontavelvoitteen voidaan määritellä koskevan etusijajärjestyksen toteutumista ja erikseen on mainittava, että viranomaisen on sisällytettävä valvontasuunnitelmaansa toimenpiteet koskien uudelleenkäytön toteutumisen valvontaa. Etusijajärjestyksestä rikotaan rutiininomaisesti, koska sen toteutumisen valvonta ei ole minkään viranomaisen tehtävä.

Voimaantulosäännös

Voimaantuloaikataulu on ok.

Laki harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta & säännöskohtaiset perustelut

6 §. Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus

-

Muuta huomioitavaa

Mahdolliset muut huomiot hallituksen esitysluonnokseen

Hallituksen esityksen tavoitteena on ”vähentää kierrätyskelpoisen ja uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvan jätteen (jäljempänä kierrätyskelpoinen jäte) polttoa”. Jotta kiertotalouden etusijajärjestys toteutuisi, tulisi tavoitteena olla lisäksi, että sellaisenaan uudelleenkäyttökelpoisia tuotteita päätyisi mahdollisimman vähän jätteeksi. Tämä kiertotalouden etusijajärjestyksen mukainen tavoite on ohitettu, kun on lähdetty liikkeelle siitä, että jätteiden joukkoon päätyisi vain uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvia tuotteita. Hallituksen esitysluonnos sisältää useita pykäläiä, joissa uudelleenkäyttö on huomioitu, mutta myös pykäläiä, joissa uudelleenkäytön näkökulma on unohtunut. Lausuntonne sisältää ehdotuksia, joiden avulla uudelleenkäyttökelpoisten tuotteiden päätymistä jätteeksi voitaisiin vähentää.

Lisäksi tulisi tavoitteena olla, että ne tuotteet, jotka ovat uudelleenkäyttöön valmistelun myötä uudelleenkäyttöön saatettavissa, eivät päätyisi materiaali kierto.

Käytännössä uudelleenkäyttöä ja uudelleenkäytön valmistelua voitaisiin edistää tehokkaasti, jos esimerkiksi jätehuoltopalvelujen tarjoajat velvoitettaisiin muodostamaan kumppanuuksia uudelleenkäyttöalan toimijoiden kanssa. Näiden myötä uudelleenkäyttöön kelpaavien virtojen ohjaaminen olisi sujuvaa ja tämä voisi luoda uutta liiketoimintaa alalle.

Uudelleenkäytön vahvistaminen kasvattaisi hallituksen esitysluonnoksessa arvioituja positiivisia ympäristövaikutuksia, kuten neitseellisten luonnonvarojen kulutuksen sekä ilmastopäästöjen vähentämistä, sekä positiivisia työllisyysvaikutuksia (uudelleenkäytöllä on tonnia kohden moninkertaisesti suuremmat työllisyysvaikutukset kuin kierrätyksellä).

Uudelleenkäyttökelpoisuus (ja myös kierrätyskelpoisuus) tulisi määritellä esimerkiksi erillisessä asetuksessa. Määrittely tulisi tehdä kysynnän perusteella ja myös ympäristönäkökulmat huomioiden. Asiassa tulisi myös harjoittaa jatkuvaa seuranta, jotta markkinoilla tapahtuviin kysynnän ja tarjonnan muutoksiin voidaan reagoida sekä ohjata ja valvoa jätemarkkinoiden toimintaa etusijajärjestyksen mukaisesti.

Uudelleenkäyttö on voimakkaasti kasvava toimiala ja keskeistä vihreän siirtymän onnistumisessa, joten on myös ensiarvoisen tärkeää, että sääntely omalta osaltaan edistää uuden liiketoiminnan ja toimintamallien syntymistä uudelleenkäyttöalalle.

Jatkossa jäte- ja kiertotalouslainsäädäntöä valmistelevissa työryhmissä olisi tarpeellista olla mukana myös uudelleenkäyttöalan edustajia.

Lehtikuja Juha
Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy